

06.12.2023

НОВАТОРИ В ОСВІТІ: ІВАНОВ І.П.

Виступ підготував

Микола Лебідь

Лебідь М.І. - Методика колективної творчої діяльності як система впливу на особистість, розроблена **І.П.Івановим** разом з колегами, спрямована на виховання активної творчої особистості шляхом залучення її до участі в соціальній творчості, передбачає активність усіх учасників виховного процесу.

Гра, ігровий тренінг – метод стимуляції творчої активності учасників процесу, самореалізації особистісних можливостей в певний момент і в конкретній ситуації „успіх – неуспіх”, зняття напруженості в колективі під час групової дії. І.П.Івановим сформульовано принципи комунарської методики:

- опора на мікроколективи, що створені за ознакою дружби (ланки або творчі бригади);
- обговорення життєво важливих питань на загальних зборах у два етапи – спочатку в мікроколективах, де кожний охоче, не соромлячись висловлює свою думку, вносить пропозиції, а потім „по колу”, з виступами мікро колективів і всіх бажаючих;
- складання в такий же спосіб плану громадського життя колективу;
- підготовка мікроколективами сюрпризів до кожної загальної творчої справи;
- чергування між мікроколективами постійних справ – доручень для колективу і людей, що оточують (наприклад, чергування, випуски усного журналу тощо);
- розвідка справ і друзів;
- періодичне (щомісячне) звітування ланкових і бригадирів творчих бригад;
- створення і робота „ради справи” – такого об’єднання представників ланок (творчих бригад), кожне з яких стає організатором однієї із загальних творчих справ що заплановані колективом;
- здійснення колективного планування в органічному зв’язку з обговоренням власного досвіду, накопиченого раніше;
- постановка на загальних зборах колективу питань-задач „Що нам вдалося зробити гарно і чому?”, „Що не вдалося і чому?”, „Що ми тепер будемо робити і для кого?” і т. ін.

Новатори в освіті: Ігор Петрович Іванов

Ігор Петрович Іванов (1923—1992) — радянський вчений, педагог-новатор, доктор педагогічних наук, академік Російської академії освіти, професор Ленінградського державного педагогічного інституту імені О. І. Герцена, лауреат премії імені Антона Макаренка.

*Кожна справа — з користю, інакше — навіщо.
Кожна справа — людям, інакше — навіщо.
Кожна справа — творчо, інакше — навіщо.
Наша мета — щастя людей!
Ми переможемо — інакше бути не може!
Із заповідей комунарівців*

Педагоги вважають академіка Ігоря Іванова винахідником методики організації колективних творчих справ, засновником педагогіки, про яку говорять як про «педагогіку співробітництва», називають її ще «колективним творчим вихованням», «орлятська педагогіка», «нове виховання», «виховання по Іванову», «педагогіка соціальної творчості».

Під назвою «комунарська методика» новаторство Ігоря Іванова представлено в «Радянській педагогічній енциклопедії».

Комунарська методика – ... ідея колективної творчої діяльності.

Сенс методики Ігоря Петровича Іванова полягає в тому, що хлопців – з першого класу до випускного – навчають колективній суспільній творчості.

Основне правило – все творчо, інакше навіщо.

«Педагогіка співробітництва»

Ідея спільного життя – творчості дітей та дорослих – виникла у Ленінграді наприкінці 50-х років, її автори – професор Ігор Петрович Іванов та його колеги із «Союзу ентузіастів» – ленінградські вчителі та вожді.

Освіта, навчання, виховання... Три головні частини педагогічного процесу. Так було, так є і так буде. Однак кожна епоха висуває з названої триєдності на перший план одну з основних частин, яка в певний історичний момент є визначальною.

Санкт-петербурзький учитель І. П. Іванов, узагальнивши ідеї А. С. Макаренка, розробив та апробував технологію колективного творчого виховання.

У становленні технології колективного творчого виховання вирізняють п'ять періодів:

- 1) 1956—1959 рр. — період зародження ідей на базі декількох шкіл і дружин м. Ленінграда;
- 2) 1959—1962 рр. — створення експериментальних колективів та створення цілісної комунарської технології, яка охоплює клуб юних фрузенців "Орлятко", клуб нових комунарів;
- 3) 1962—1966 рр. — поширення технології;
- 4) 1966—1986 рр. — період консервації;
- 5) 1986 рр. — до теперішніх часів — період відродження.

Однак вже 1964 року поширення технології пішло на спад, бо розроблена в "Орлятку" структура учнівського самоврядування не відповідала офіційній структурі шкільних організацій.

З 1986 року почався період відродження технології колективного творчого виховання, яка все ширше входила в життя школи. Цьому сприяла активна її пропаганда на сторінках "Учительской газеты" та журналу "Воспитание школьников".

Створення технології колективного творчого виховання стало вимогою часу. В середині 50-х років у країні відбулося відродження гуманістичних ідеалів і цінностей, творчого духу народу, змінилися акценти у вихованні.

До початку 60-х років визначилися два напрями у вихованні. Сутнісно-самодіяльний підхід, що спирався на творчу думку та моральну активність самих дітей, втілював І. П. Іванов.

У дитячому таборі "Орлятко" 1962 року вперше зібрались 50 представників шкільних комунарських секцій. Після 1963 року комунарські збори було проведено в Салехарді, Горлівці, Києві, Архангельську та десятках інших міст.

Основні терміни

Колективна творча справа (КТС) — це засіб організації життя дітей та дорослих, це основний виховний засіб (інструмент) комунарської методики.

Комунарська методика — методику виховної роботи можна вважати комунарською, якщо її суттю є така організація спільної діяльності дорослих і дітей, за якої всі члени колективу беруть участь у плануванні та аналізі, діяльність має характер колективної творчості та направлена на користь і радість далеким і близьким людям.

Орлятське коло — традиція виконання пісень на зборі, поклавши руки на плечі друзям, що сидять поруч.

Стадії КТС — етапи організації та проведення колективної творчої справи. Їх налічують шість: колективне цілепокладання, колективне планування, колективна підготовка справи, проведення справи, колективний аналіз, найближча післядія.

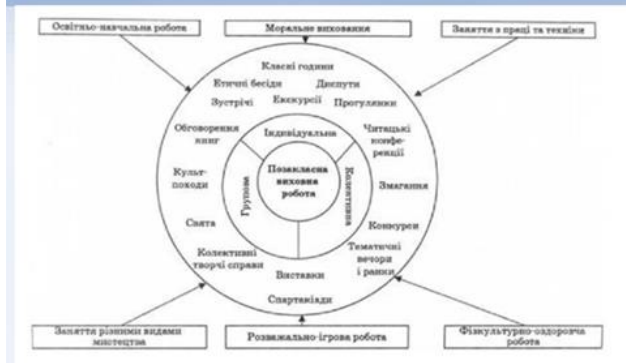
Сутність технології колективного творчого виховання — формування особистості в процесі роботи на користь інших людей; в організації певного способу життя колективу, де все ґрунтується на засадах моральності та соціальної творчості.

Технологія колективного творчого виховання дасть можливість удосконалити пізнавально-світтоглядну, емоційно-вольову та дієву сфери особистості учня й педагога.

Ця технологія — особистісно орієнтована, бо кожній дитині знайдеться справа для душі, яку вона може організувати, зробити краще, ніж інші. Сьогодні учень керує, організовує, творить спільно з іншими такими ж зацікавленими людьми. Завтра він же з такою самою зацікавленістю візьме участь у новій колективній творчій справі, але вже в ролі виконавця. Ця технологія об'єднує ділову та міжособистісну сфери діяльності людини.

До основи організації колективного творчого виховання покладено такі структурні компоненти технології:

1. Колективна організаторська діяльність.
2. Колективна творчість.
3. Колективна постановка мети.
4. Ситуації-взірці.
5. Емоційне насичення колективного життя.
6. Суспільне спрямування діяльності колективу.

Базовим компонентом технології є :

колективна організація діяльності, тобто такий спосіб її організації, за якого всі члени колективу залучаються до процесу планування, підготовки, виконання та аналізу спільних справ. Така методика роботи формує в учнів навички побудови ефективних міжособистісних відносин у колективі, вміння вирішувати завдання, враховуючи інтереси і кожного члена колективу, і справи в цілому.

Показником рівня розвитку колективного мислення є колективна творчість, що дає можливість спілкуватися у колективі не за шаблоном, не за заданим сценарієм, а з вигадкою, фантазією, імпровазією, грою, відкриває нове саме для цих дітей, для цього колективу.

Будь-яка діяльність повинна починатися з попереднього цілепокладання. У цій технології — це *колективна постановка мети*. Діти та дорослі спільно виробляють мету колективного життя. Колективне цілепокладання має два напрямки: вироблення загальної довгострокової мети та визначення конкретних дій на певний період часу.

Обов'язковим компонентом технології є *ситуації-взірці*. Це обмежений у часі (від декількох годин до місяця) відрізок колективного життя, в якому діти та дорослі живуть підвищено інтенсивним, напруженим колективним життям згідно з принципами демократизації, гуманізму, творчості.

Особливе значення надається *емоційній насиченості колективного життя*, тобто набору засобів, спеціально спрямованих на збільшення емоційної напруги, збудження почуттів єднання, довіри, душевного підйому. Ці засоби поділяються на дві групи — символи та обряди. Символами є значки й емблеми, форма і девізи, символічні жести. Обряди, як прийнята форма поведінки у конкретних ситуаціях, тісно пов'язані з емоційним життям колективу та сприяють духовному єднанню учасників діяльності.

Характерним компонентом технології називають *суспільне спрямування діяльності колективу*. Важливо, щоб діти у процесі діяльності, здійснюваної на користь людям, розуміли стан цих людей і хотіли допомогти їм. Необхідно, щоб у роботі поряд з формуванням в учнів таких якостей, як творчість, відповідальність, діловитість, комунікативність, розвивався і гуманістичний, моральний сенс діяльності.

Докладніше розглянемо стадії (етапи) організації колективної творчої діяльності

Етап I. Попередня робота колективу або колективне цілепокладання: визначення теми, мети, завдань майбутньої діяльності, висування перспектив перед учнями, вироблення у них переконання у суспільній значущості та необхідності майбутньої діяльності, захоплення всіх загальною справою. Починається будь-яка колективна творча справа з попередньої роботи вихователів: класних керівників, педагогів, батьків, шефів. Вони визначають виховні завдання наступної КТС, намічають вихідні дії для розробки спільними зусиллями дорослих і дітей оптимального проекту майбутньої КТС. У ході стартової бесіди старші розповідають, які колективні творчі справи можна здійснити, відповідають на запитання дітей. Де обговорення: що можна зробити? Для кого? Де? Коли? Хто братиме участь? З ким разом? Кому бути організатором?

Етап II. Колективне планування справи: обговорення різноманітних пропозицій, варіантів плану, конкурс на кращу розробку плану, визначення оптимального для даних умов варіанту, підбір матеріалу, складання запитань-завдань, вибір ради справи. На цьому етапі головна роль відводиться дітям. Відповідь на поставлені запитання-завдання учні шукають спочатку в мікроколективах. Після цього збирається весь колектив і уважно слухає представника кожного мікроколективу. Це обговорення можна назвати "збором-стартом".

Етап III. Колективна підготовка справи: розподіл доручень між учасниками, визначення завдань мікроколективам, вибори відповідальних, проведення анкети, організація контролю за виконанням завдань. Створений спільно проект колективної творчої справи уточнюється та конкретизується спочатку радою справи, яку спрямовує керівник колективу, після цього — у мікроколективах, які самі планують виконання справи і починають роботу зі втілення окремих частин загального задуму, враховуючи пропозиції, висловлені й обговорені на загальному зборі-старті. При цьому вихованці застосовують не тільки досвід, здобутий під час колективного планування, а й ті знання, вміння і навички, що набули в початковому процесі або в позаурочний час.

Етап IV. Проведення справи: зміст і методика проведення справи залежать від її форми, мети і завдань: збір, ділова гра, конференція, диспут, ярмарок тощо.

Етап V. Колективний аналіз: чи була користь, радість від діяльності навколишнім людям? Чи був колектив дружнім, організованим, доброзичливим? Чи була колективна справа проведена з фантазією та витівкою? Хто показав себе з кращого боку і в чому? Кому можна висловити загальну подяку? Що треба врахувати в майбутній роботі? Головне, щоб кожний брав участь в аналізі досвіду (і свого власного, і своїх товаришів) проведеної КТС, навчався оцінювати, аналізувати, брати уроки на майбутнє. Спираючись на той позитивний досвід, який учасники КТС набули в організації колективної творчої справи, враховуючи уроки з помилок, дорослий по-дружньому переконує вихованців в необхідності подальшої роботи по поліпшенню навколишнього життя. Слово дорослого — це роздум вголос, це нова ідея, нове завдання, нова пропозиція.

Етап VI. Найближча післядія: виконання рішень, прийнятих після аналізу справи. Тут керівник спрямовує на використання вихованцями в навчальній роботі, в позанавчальному житті і діяльності колективу досвіду, набутого при плануванні, підготовці, проведенні КТС і обговоренні результатів. Відразу ж після підбиття підсумків слід докласти максимум зусиль до колективного втілення пропозицій, висловлених на підсумковому зборі, колективно накреслити програму наступних дій.

Для того щоб ідеї технології колективного виховання впроваджувати в діяльність якого-небудь колективу, в першу чергу необхідно знайти в цьому колективі особу особливого типу, лідера, що може захопити і повести за собою дітей.

Педагог, працюючи з дітьми за цією технологією, повинен мати високий рівень розвитку творчого потенціалу, широкий світогляд, глибокі знання з психології дитини, розвинену рефлексію та емпатію, володіти достатніми вміннями у сфері організаторської та комунікативної діяльності.

Своє спілкування з вихованцями вчитель повинен будувати на основі дружньої прихильності та захопленості спільною творчою діяльністю, бути прикладом для дітей у дотриманні законів— заповідей колективу, серйозно ставитися до обрядів і символів, до самої форми життєдіяльності колективу. Учні повинні відчувати, побачити спорідненість діяльності вихователів і учнів, зрозуміти, що для педагогів колективна організація творчої діяльності є не тільки технологією виховання, а й особистою життєвою позицією.

Педагогу необхідно виявити свої організаторські здібності та конструктивні вміння, далекоглядність для реалізації у найближчій післядії висунутих у ході аналізу КТС завдань.